

מבט מערכת מס' 3

10 בפברואר, 2021

כח' בשבט, התשפ"א

מבט מערכת

אתגר הבחירות הפלסטיניות

תוכן עניינים

- 2..... התכל'ס
- 5..... מבוא
- 5..... מה רוצה להשיג אבו מאזן?
- 6..... הערבויות המבניות של אבו-מאזן שיבטיחו את שלטונו אחרי הבחירות
- 7..... עבור החמאס הבחירות הן הזדמנות אסטרטגית
- 7..... בתקופה של אי-ודאות, הקלפים עלולים להיטרף עבור כלל השחקנים
- 8..... משחקי הכס של ההגמוניה במזרח התיכון: טורקיה וקטאר מחממות מנועים
- 9..... הדילמות של ישראל
- 9..... האינטרסים של ישראל
- 10..... כיווני חשיבה ופעולה

התכל'ס

1. הכרזתו של נשיא הרשות הפלסטינית (הרש"פ) ויו"ר אש"ף אבו-מאזן (מחמוד עבאס) על עריכת בחירות למועצה המחוקקת של הרש"פ, לנשיאות הרש"פ ולמועצה הלאומית הפלסטינית של אש"ף הכניסה את המערכת הפלסטינית לסחרור ועשויה להפשיר את הקיפאון שאחז בסכסוך הישראלי-פלסטיני בשנים האחרונות. אף כי בשלב זה נותרות מספר רב של שאלות ללא מענה, ישראל צריכה לגבש את עמדתה ביחס למספר סוגיות סביב הבחירות, אשר עשויות ליצור מתח עם הממשל החדש בווינגטון. מטרת מסמך זה היא לנתח ולמפות את הסוגיות המרכזיות הקשורות לבחירות הפלסטיניות, אשר יש להן השפעה על ישראל.
2. מטרתו המרכזית של המהלך של אבו-מאזן הייתה ודאי להשיג נקודות זכות אצל הממשל החדש בווינגטון, אולם בכך הוא גם הצליח לשוב ולהכתיב את סדר היום המדיני ולחלץ את הפלסטינים ממרתפי חוסר הרלוונטיות המדינית, בהם היו כלואים מזה מספר שנים.
3. במבט ראשון, נראה שהבחירות מהוות סיכון פוליטי גדול עבור פת"ח ועבור אבו-מאזן אישית; ראשית, פת"ח כבר ספג מפלה בקלפיות בבחירות למועצה המחוקקת ב-2006, אותן ניצחה החמאס. אבו מאזן מאותגר גם מתוך תנועתו על ידי מוחמד דחלאן ומרוואן ברגותי וכל זאת על רקע מחאה ציבורית שהולכת ותופסת תאוצה נגד שלטונו רב השנים.
4. אולם, הסיכון שלוקח אבו-מאזן 'מגודר' וקיימים מנגנונים שיאפשרו לו ולפת"ח לשלוט בפועל בגדה המערבית גם אם לא ינצחו בבחירות. בראש ובראשונה אבו-מאזן הוביל בחודשים האחרונים 'רפורמה' משפטית אשר משמעותה היא שתוצאות הבחירות טעונות אישור של ערכאה משפטית חדשה, שהוא שולט בה בפועל. בצד זאת, הפת"ח מנסים לגבש במאמצים קדחתניים רשימה משותפת עם שאר הפלגים הפלסטיניים, שבפועל תבטיח מראש את תוצאות הבחירות. לבסוף, השליטה באש"ף היא קלף הג'וקר של אבו-מאזן, משום שהרש"פ נתפסת ככפופה לאש"ף ושם הוא ימשיך לשלוט, שכן לא קיימת להערכתנו אפשרות סבירה לקיום הבחירות גם למועצה הלאומית של אש"ף, בקרב כלל הפלסטינים שמפוזרים במספר מדינות במזרח התיכון.
5. יחד עם זאת, ההכרזה על הבחירות מצד אבו-מאזן אינה מהלך נטול סיכון. אבו מאזן עשוי להחליט שלא להתמודד בבחירות לנשיאות אם ירגיש שחישוביו לעיל היו מוטעים, או בשל מצב בריאותו. במקרה זה הקלפים ייטרפו מחדש עבור כלל השחקנים, כולל ישראל.
6. כך למשל, אף כי נדמה שאבו-מאזן קיווה להביך את תנועת החמאס בהצהרתו על הבחירות, בשלב זה נראה שהתנועה רואה בבחירות הזדמנות לשפר את מעמדה בקרב הפלסטינים, כמו גם את מעמדה האיזורי והבין-לאומי, גם אם טרם החליטה אם תשתתף בבחירות בצורה ישירה.
7. כמו אבו מאזן, סביר שגם תנועת החמאס תקבל את תוצאות הבחירות רק אם הן יהיו לרוחה. החמאס השתלטה על עזה ולא סביר שהיא 'תתנדב' לפרק את כוחות השיטור ומנגנוני השלטון שלה ולהעביר אותם לרש"פ אם תפסיד בבחירות.
8. הבחירות הפלסטיניות מעוררות התרגשות יוצאת דופן בדוחא ובאנקרה – קטאר כבר הודיעה שתגדיל השנה את המימון לחמאס לאחר ההכרזה על הבחירות הפלסטיניות, והיא מעלה את הפרופיל התקשורתי

של תמיכתה ברצועת עזה באופן שמחזק את תנועת החמאס ברצועה. טורקיה, שנדמה שבשלב מסויים הייתה מוכנה לשקול את דרישתה של ישראל להפסיק לאפשר לחמאס לפעול משטחה בתמורה לנרמול מחודש של היחסים ביניהן, צפויה כעת לחזור לחבק את החמאס לנוכח האפשרות הסבירה שתנצח בבחירות.

9. **בישראל צריכה להידלק נורה אדומה מתקדים החות'ים: שאלת היחס של הממשל האמריקאי לתנועת החמאס תתחדד לנוכח הבחירות.** לאחרונה החליט ממשל ביידן לבטל את הסיווג של החות'ים, נאמניה של טהרן בתימן, כארגון טרור, על מנת שיוכל להתנהל מולם. בהקשר הנכחי, החלטה זו צריכה להדליק נורת אזהרה בירושלים. מצד אחד, תנועת החמאס מוגדרת כרגע בארה"ב כארגון טרור, אולם ממשל ביידן יתקשה לשמור על גישתו זו אם החמאס תשוב ותנצח בבחירות דמוקרטיות שהממשל מעודד.

10. **סוגיות הצבעה בירושלים והשתתפות החמאס בבחירות, מטילות לפתחה של ישראל החלטות קשות שעלולות להביא אותה למסלול התנגשות עם ממשל ביידן.** ישראל חוששת לפגיעה בריבונות ולשחיקה בהישג ההכרה האמריקאית בירושלים כבירת ישראל אם תאפשר את הבחירות במזרח ירושלים, ובוודאי שישראל חוששת מההשלכות של ניצחון החמאס; בה בעת ישראל תסתכן בכך שהאשמה לביטול הבחירות תיפול על כתפיה אם תסכל את הבחירות בירושלים או את השתתפות החמאס.

11. **למהלך הפלסטיני עשויות להיות השלכות על מהלכי בית הדין בהאג; אבו-מאזן קבע שהבחירות הן למועצה המחוקקת של מדינת פלסטין, ולא של הרש"פ. השדרוג הפלסטיני 'העצמי' למעמד של מדינה נערך בהקשר של ניסיון ארוך שנים לקדם עצמאות פלסטינית בצורה חד-צדדית, אשר עמד בלב ההחלטה של בית הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג לחקור את ישראל בגין פשעי מלחמה.**

12. **ניסיון לתאם עמדות עם הממשל החדש בווינגטון הוא בבחינת חובה מצד ישראל, ומכון ראות ממליץ על אימוץ העמדות הבאות מולו:**

✦ **יש להבחין בין הריבונות הישראלית בירושלים, לבין מעמדה של האוכלוסייה המזרח ירושלמית, שתופסת את עצמה כפלסטינית לכל דבר.** אנו מציעים שעמדת ישראל תהיה לאפשר לתושבי מזרח ירושלים להצביע בקלפיות שיוצבו בעיירה אבו-דיס אשר מעבר לגדר ההפרדה, או 'להתעקש' על הצבעה אלקטרונית מהבית.

✦ **הממשלה הפלסטינית הנבחרת תהיה מחוייבת לשלוש הדרישות של הקווארטט: הכרה בישראל, הפסקת האלימות בגדה והכרה בהסכמים הקיימים.** בהקשר זה, השינוי החקיקתי שהוביל אבו-מאזן לקראת הבחירות מפר את הסכמי אוסלו, שכן הוא מאפשר גם לגופים שאינם מחוייבים להסכמים עליהם חתם אש"ף לרוץ בבחירות.

✦ **לחילופין, ייתכן ותיווצר הזדמנות win win עבור ישראל, ארה"ב וגם סעודה ליישם 'טרייד-אוף' בין הצבעה בירושלים, לבין נורמליזציה עם סעודיה.** ייתכן וסעודיה תסכים לנרמל את יחסיה עם ישראל תמורת הישג מדיני שתיתן לה ישראל, בדמות מתן אפשרות הצבעת פלסטינים במזרח ירושלים. במקרה כזה, גם ממשל ביידן עשוי לשמוח להתפאר בהישג במדיניות החוץ האיזורית שלו. ישראל צריכה לדרוש במצב כזה חזרה על המחוייבות האמריקאית בצורה פומבית להכרה בירושלים כבירת ישראל.

מבוא

1. באמצע ינואר 2021 הודיע הנשיא הפלסטיני ויו"ר אש"ף אבו-מאזן על כוונתו לערוך בחירות למועצה המחוקקת של הרשות הפלסטינית (22 במאי, 2021), ולאחר מכן בחירות לנשיאות (31 ביולי, 2021), ובחירות למועצה הלאומית של אש"ף (31 אוגוסט, 2021).
2. הצהרת אבו-מאזן יצרה שיח ער בקרב הפלסטינים, אף כי בשלב זה קיימות שאלות יסודיות רבות שאין להן תשובה בנוגע למהלך, כך לדוגמה: לא ברור אם תנועת החמאס תאפשר לבחירות להתקיים ברצועת עזה או אם תשתף בהן; מה יהיה עתיד הפיצול הפלסטיני בין עזה בשליטת החמאס לגדה בשליטת הרש"פ, ביום שאחרי הבחירות; האם תיסלל כניסת החמאס והג'יהאד האסלאמי לאש"ף; מה תהיה עמדת ארה"ב כלפי אפשרות השתתפות החמאס בבחירות, לנוכח הגדרת התנועה כארגון טרור; האם פת"ח והחמאס יגיעו להסכמה עם פלגים פלסטינים נוספים על רשימה משותפת לבחירות; האם ישראל תאפשר לבחירות להתקיים גם בירושלים.
3. במבט ראשון, נראה שהחלטת אבו-מאזן היא סיכון פוליטי גדול עבור הפת"ח ועבורו אישית. הפת"ח כבר ספג מפלה בקלפיות בבחירות למועצה המחוקקת ב-2006 אותן ניצחה החמאס. אבו מאזן מאותגר גם מתוך תנועתו על ידי מחנה יריבו הגולה מוחמד דחלאן ואפשר שמרוואן ברגותי יחליט להתמודד מכלאו מול אבו-מאזן בבחירות לנשיאות. כל זאת על רקע מחאה ציבורית גוברת נגד שלטונו רב השנים של אבו-מאזן שהולכת ותופסת תאוצה.

מה רוצה להשיג אבו מאזן?

4. אבו-מאזן זיהה הזדמנות לעצב את סדר היום המדיני, אחרי שנים שבהן הרש"פ הייתה לא רלוונטית. הפלסטינים התקשו להשפיע על סדר היום המדיני בזמן ממשל טראמפ וגם אחדות השורות הערבית בנוגע לסוגיה הפלסטינית נדמה שהתפוררה עם 'הסכמי אברהם'. כעת, קלף הבחירות ששלף עבאס מחייב את כלל השחקנים הרלוונטיים לקבל החלטות קשות.
5. אבו-מאזן מנסה להצטייר כדמוקרטור, לנוכח כניסת ביידן לבית הלבן. לממשל האמריקאי החדש גישה שונה של מדיניות חוץ מאשר ממשל טראמפ, ואחד העקרונות המרכזיים במעורבות האמריקאית במזרח התיכון תחת ממשל ביידן, הוא מחויבות לקידום דמוקרטיה וזכויות אדם. גישה זו נשענת על מסורת ארוכת שנים של מדיניות חוץ של הממשלים האמריקאים השונים, אולם בנוסף על כך, יושפע ממשל ביידן מלחץ הכוחות הפרוגרסיביים העולים במפלגתו, ליישם מדיניות חוץ עם סדר יום ליברלי.¹
6. אבו-מאזן קיווה להביך את תנועת החמאס. אפשר שאבו-מאזן העריך שהחמאס לא תהיה מוכנה לסכן את שליטתה ברצועת עזה באמצעות השתתפות בבחירות. החמאס לא הייתה מוכנה לקבל את שלושת הדרישות שהקווארטט הציב לאחר נצחונה בבחירות למועצה המחוקקת ב-2006: הפסקת הטרור והאלימות, הכרה בהסכמים הפלסטינים בין ישראל לאש"ף והכרה במדינת ישראל, לכן התנועה לא הצליחה לממש את שליטתה בגדה וברצועה. כתוצאה מכך, בשנת 2007 השתלטה התנועה בכח על רצועת עזה.

¹ ראו למשל מאמרה של חברת הקונגרס אילהאן עומר שקראה ליישם מדיניות חוץ כוללנית [בנושנינטון פוסט](#) ממארס, 2019.

7. **הצהרת אבו-מאזן גם דוחקת את ישראל לפינה בנוגע לעריכת הבחירות בירושלים** (ראו מטה).
8. **ניסיון לעצירת הסחף בשחיקת הלגיטימציה הפנימית של הפת"ח.** הבחירות האחרונות למועצה המחוקקת התקיימו ב-2006 ואבו מאזן נבחר לנשיא הרש"פ כשנה לפני כן, בזמן שכהונתו אמורה הייתה להסתיים בשנת 2009. על רקע ביקורת ציבורית גוברת, קיימת שחיקה גדולה בלגיטימציה של שלטון הפת"ח ובתמיכה הציבורית באבו-מאזן. הבעת נכונותו לקיים בחירות מעידה לכאורה על החשיבות שמייחס אבו-מאזן לדעת הקהל הפלסטינית, אם כי לא נראה שזה היה השיקול המוביל בהחלטה.

הערבויות המבניות של אבו-מאזן שיבטיחו את שלטונו אחרי הבחירות

9. **נראה שהסיכון שלוקח אבו-מאזן הוא 'מגודר' וקיימת סבירות גבוהה שתחתיו ימשיך הפת"ח לשלוט בפועל בגדה המערבית, גם לאחר המועד שנקב בו לבחירות.** לאבו-מאזן 'ערבויות מבניות' אשר יספקו לו עילות למכביר לדחות או לבטל את הבחירות, או לשמור על מעמדו של ארגון הפת"ח כתנועה הפלסטינית המובילה, גם אם יתקיימו הבחירות והוא לא ינצח בהם.
10. **ראשית, הכרזת אבו-מאזן על הבחירות ודאי התקיימה על רקע הערכה כי ישנה סבירות גבוהה שלא ניתן יהיה לממשן:**
- א. **אפשר שעבאס 'בנה' על סירוב תנועת החמאס לאפשר בחירות ברצועת עזה.** במקרה כזה הרשות תוכל לכאורה לקיים בחירות בגדה המערבית בלבד ללא השתתפות החמאס, או שתשתמש בסוגייה כעילה לדחותן למועד בלתי ידוע.
- ב. **אפשר שעבאס 'בונה' על הערמת מכשולים מצד ישראל לקיום הבחירות בירושלים, או מכשולים להשתתפות תנועת החמאס בבחירות,** באופן שיאפשר לו לטפול את האשמה לביטולן על ישראל.
11. **יתירה מכך, אבו מאזן פועל להכפיף תחתיו את המערכת המשפטית וליצור מנגנון שבסמכותו לדון בתוצאות הבחירות.** לפני מספר חודשים מינה אבו-מאזן מקורב שיעמוד בראש המערכת המשפטית והגדיל דרמטית את סמכויותיו, באופן שבפועל מכפיף את המערכת המשפטית לרשות המבצעת. כחלק 'מהרפורמה' שמקדם אבו-מאזן, הוא יצר ערכאה משפטית בפועל בשליטתו ואשר בסמכותה לדון בתוצאות הבחירות.
12. **זאת ועוד, הפת"ח במאמצים קדחתניים לגבש רשימה משותפת שתבטיח את שליטתו.** אם בכל זאת יתקיימו הבחירות, הפת"ח רוצה להגיע עם רשימה מאוחדת שלו עם החמאס ובכך לקבוע בפועל מראש את תוצאות הבחירות. סיכויי הגיבוש של רשימה כזו אינם גבוהים, משום שהם עשויים לחייב לא רק הסכמה על חלוקת הכוח ברשימה המאוחדת, אלא גם הסכמה על עקרונות פיוס פלסטיניים פנימיים, משימה שעשויה להיות בלתי אפשרית בנסיבות הנוכחיות.
13. **לבסוף, אבו-מאזן והפת"ח ישמרו על מעמדה של הפת"ח כתנועה הפלסטינית המובילה בזכות שליטתם באש"ף:**
- ❖ **אין היתכנות לקיים בחירות למועצה הלאומית של אש"ף.** אף כי אבו-מאזן הכריז גם על בחירות למועצה הלאומית של אש"ף, אשר בוחרת את יו"ר אש"ף, הרי שמעולם לא התקיימו בחירות אלה בעבר ובוודאי שכיום אין היתכנות פוליטית ולוגיסטית לקיימן, על פני מספר ארצות במזרח התיכון, שחלקן נמצאות בכאוס פוליטי.

❖ **ולכן השליטה באש"ף היא קלף הג'וקר של אבו-מאזן.** הרש"פ הוקמה מכח הסכמי אוסלו בין ישראל לאש"ף ואמורה הייתה להתקיים לתקופת ביניים קצרה בלבד (99-94/5) עד להקמת מדינה. עם קריסת התהליך המדיני נותרו אש"ף והרש"פ עם מערכות חוקתיות חופפות, אולם הרש"פ שמייצגת רשמית את תושבי הגדה המערבית ועזה, נתפסת ככפופה לאש"ף, הנציג הרשמי לייצוג העם הפלסטיני כולו. כיום, אבו מאזן הוא נשיא הרש"פ (לפי תיקון לחוקה מ-2007, נשיא מדינת פלסטין) וגם יו"ר אש"ף.

עבור החמאס הבחירות הן הזדמנות אסטרטגית

14. **כיום תנועת החמאס נמצאת במבוי סתום אידיאולוגי: הבחירות עשויות להיות מחלף אסטרטגי עבורה.** הזמירות שעולות מעזה מלמדות שהחמאס רואה בבחירות הזדמנות גדולה לשדרג את מעמדה כתנועה הדומיננטית בקרב הפלסטינים. **כיום שולטת** תנועת החמאס ברצועת עזה בכח הזרוע ואיננה יודעת להציג לציבור שלה אופק אסטרטגי או הישגים מדיניים כלשהם, פרט ליכולתה לשבש את חייהם של תושבי דרום הארץ. במקביל, השלטון בעזה מתמודד עם התדרדרות באיכות החיים ובכלכלה, כמו גם עם תחלואה גוברת של קורונה. לכן, אף כי לא ברור בשלב זה אם החמאס תריץ מועמדים 'עצמאיים' או שתרוץ בעצמה, ניכר שבתנועה רואים בבחירות הזדמנות לשינוי המצב. ניכר שבחמאס ממהרים להשלים את הבחירות הפנימיות להנהגת התנועה לקראת הבחירות הכלליות ולשפר את השירותים הניתנים לתושבי עזה.²

15. **יתירה מכך, בחמאס קיימת הערכה שישנו סיכוי סביר לשינוי עמדת הקהילה הבין-לאומית כלפיה, בוודאי אם תנצח בבחירות.** בתנועה מעודדים מכך שישנם סימנים לשינוי ביחס של מדינות האיחוד האירופי כלפי החמאס, שכרגע מוגדרת בקרב מדינות אלה כארגון טרור (אלקדס, 30 בינואר). זאת ועוד, ההחלטה האמריקאית להסיר את החותיים בתימן מרשימת ארגוני הטרור מפיחה תקווה בתנועה, שגם יחס הממשל אליה ישתנה (ראו מטה).

בתקופה של אי-ודאות, הקלפים עלולים להיטרף עבור כלל השחקנים

16. למרות ה'ערביות המבניות' של אבו-מאזן שאמורות לאפשר לו לשמור על מעמדו של ארגון הפת"ח כתנועה הפלסטינית המובילה, **ההכרזה על הבחירות מצד אבו-מאזן אינה מהלך נטול סיכון:**

❖ **כאמור, בשלב זה נראה שחמאס ממאנת לשחק לפי התסריט שיעד לה אבו מאזן ומסתערת על הבחירות עם 'הסכין בין השיניים'.**

❖ **בנוסף, קשה להעריך מה יהיה משקלה של קריאת תגר פומבית של מרוואן ברגותי על שלטונו של עבאס, אם יחליט להתמודד מולו על משרת הנשיאות.**

❖ **אבו מאזן עשוי להחליט שהוא אינו מתמודד בבחירות לנשיאות אם ירגיש שחישוביו לעיל היו מוטעים או בשל מצב בריאותו. במקרה זה הקלפים ייטרפו מחדש עבור כלל השחקנים, כולל ישראל.**

² לצד זאת יש לציין שמספר פרשנים פלסטינים סבורים שהבחירות מהוות הזדמנות עבור חמאס דווקא להיפטר מנטל השלטון ולהתמודד עם המשבר הכלכלי וההומניטרי בעזה (עיתון קדס, 7 בפברואר 2021).

משחקי הכס של ההגמוניה במזרח התיכון: טורקיה וקטאר מחממות מנועים

17. **קטאר מגדילה את סכום 'הז'ייטונים' שהיא שמה על חמאס.** במהלך השנה הביעה קטאר את כוונתה להפחית או להפסיק את העברת הכספים לחמאס (באישור ובעידוד ישראל), לשם תשלום משכורות פקידי הרשות הפלסטינית בעזה. אולם לאחר ההכרזה על הבחירות הפלסטיניות הודיעה קטאר כי תגדיל את המימון לחמאס בשנה הקרובה ל- 360 מליון דולר. קטאר גם מעלה את הפרופיל התקשורתי של התמיכה שלה בחמאס ובכך מחזקת את מעמד התנועה ברצועה, כך לדוגמה היה בטקס המתקשר לחניכת בית חולים ברפיח בעלות 24 מיליון דולר בשבוע הראשון של חודש פברואר.
18. **אפסו הסיכויים התיאורטיים להיענות טורקיה לדרישת ישראל לסיום התמיכה בחמאס, כתנאי לנרמול היחסים.** טורקיה נקטה לאחרונה קו פייסני מול ישראל בניסיון להחזיר את יחסי שתי המדינות לתקנון. ישראל התנתה מהלך כזה בסיום התמיכה שמעניקה טורקיה לפעילי חמאס בשטחה. תמיכה טורקית זו כללה עד כה אפילו הענקת אזרחות טורקית למנהיגי חמאס בגולה. **בשלב מסוים היה נדמה שהטורקים מוכנים לשקול לשלם את המחיר שדרשה ישראל, על חשבון החמאס:** (1) הטורקים ענו בדרישת גומלין משלהם שישראל תפסיק לספח שטחים פלסטינים, אולם בפועל, חלופת הסיפוח ירדה מהשולחן עם 'הסכמי אברהם', כך שמדובר היה במס שפתיים; (2) הטורקים החלו להצר את צעדי החמאס בטורקיה, אם כי העילה הייתה שהחמאס ביצעה פעילות חשאית שהוסתרה מהשלטונות בשטחה של טורקיה. **האפשרות שתנועת החמאס תנצח בבחירות בוודאי תפגע במוטיבציה הטורקית להפחית את תמיכתה בתנועה, אם כלל הייתה כזו.**
19. **מנגד, פרט למצרים ולירדן, מדינות הציר הערבי המתון מאבדות עניין בנושא הפלסטיני.** 'הסכמי אברהם' הראו שהתמיכה בסוגייה הפלסטינית כבר אינה נתפסת חיונית כבעבר, ללגיטימציה הפנימית של מספר מדינות ערב. כעדות נוספת לכך, הודיעה אונר"א לאחרונה שאיחוד האמירויות צמצמו את המימון לסוכנות בשנת 2020 למיליון דולר בלבד (אחרי שבשנה הקודמת תרמו 51 מליון דולר). **מעמדה של ירדן בירושלים והרכבה הדמוגרפי, כמו גם הגבול המצרי עם עזה הופכים את שתי המדינות הללו ליחידות מקרב מדינות הציר המתון בעלות העניין האמיתי בבחירות הפלסטיניות.**
20. **איראן בונה על ציר המוקאוומה.** איראן כמובן תשמח לראות את ניצחון החמאס בבחירות ולא מן הנמנע שיזמה או תמכה בהחלטתו התקדימית של הג'יהאד האסלאמי לרוץ בבחירות למועצה המחוקקת, לאחר שהחרימה אותם בעבר בשל היותם פרי של תהליך אוסלו. איראן יכולה להיות גם המרוויחה הגדולה במידה ויגבר המתח בין ישראל לממשל האמריקאי, שכן זה עשוי לפגוע בכושר המיקוח של ישראל מול וושינגטון בנוגע לגרעין האיראני.
21. **לישראל צריכה להידלק נורה אדומה מתקדים החות'ים.** שאלת היחס של הממשל האמריקאי לחמאס תתחדד לנוכח הבחירות. ישראל צריכה לחשוש מתקדים התייחסות הממשל החדש לחות'ים, עושי דברה של טהרן בתימן. ממשל ביידן החליט לבטל את ההחלטה של ממשל טראמפ אשר סיווגה את החות'ים כארגון טרור. זאת למרות שהחות'ים תוקפים בטילים את מרכזי הערים ושדות הנפט של סעודיה, בת בריתה של ארה"ב ולמרות שבכל מנשר פומבי של החות'ים ברשתות החברתיות הם חוזרים על הססמה "מוות לאמריקה ומוות לישראל".

הדילמות של ישראל

22. הבחירות הפלסטיניות הן לכאורה עניין פלסטיני פנימי, אולם ישראל תידרש לגבש את עמדתה ביחס לשתי סוגיות נפיצות מבחינתה, אשר עלולות להביא אותה למסלול התנגשות מול הממשל האמריקאי החדש:

א. סוגיית התרת הבחירות בירושלים. היה וישראל תאשר את קיום הבחירות במזרח ירושלים כפי שדורשים הפלסטינים, תהיה בכך לכאורה פגיעה בריבונות הישראלית ובהישג ההכרה האמריקאית בירושלים כבירת ישראל; אם לא תאפשר ישראל לקיים את הבחירות במזרח ירושלים, הרי שלפלסטינים תהיה עילה לא לקיימן ולטפול את ההאשמה על ישראל ואולי אף להכניס אותה לעימות חזיתי עם הממשל בארה"ב.

ב. סוגיית השתתפות החמאס בבחירות. בשנת 2006 איפשרה ישראל את השתתפות החמאס בבחירות לאחר לחץ גדול מטעם ממשל בוש, אשר לא שעה אפילו לאזהרות מצד בכירים פלסטינים מההשלכות שעלולות להיות למהלך כזה. ישראל איננה ששה לשידור חוזר של ניצחון החמאס בבחירות.

23. משמעות המהלך הפלסטיני היא ביטול הסכמי אוסלו ויכולות להיות לכך השלכות על מהלכי בית הדין בהאג. אבו-מאזן הגדיר את הבחירות ככאלה של המועצה המחוקקת של מדינת פלסטין ולא של הרשות הפלסטינית. השדרוג הפלסטיני 'העצמי' למעמד של מדינה נערך בהקשר של ניסיון ארוך שנים לקדם עצמאות פלסטינית בצורה חד-צדדית ועמד בלב ההחלטה של בית הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג, לחקור את ישראל בגין פשעי מלחמה.

האינטרסים של ישראל

24. הגדרת האינטרסים והיעדים הריאליים של ישראל קריטית לגיבוש עמדתה בנוגע לבחירות. רשימת האינטרסים עשויה לכלול:

- ⊠ שמירת העיקרון של היפרדות מדינית ודמוגרפית בין ישראל לפלסטינים;
- ⊠ שמירת מעמד ירושלים לאחר ההכרה האמריקאית בה כבירת ישראל;
- ⊠ מניעת אפשרות שכשלו לקיים את הבחירות ייפול על כתפי ישראל;
- ⊠ הימנעות ככל האפשר מהתנגשות חזיתית עם ממשל ביידן, גם כדי לאפשר מרחב תמרון רב יותר עבור ישראל לקדם את עמדותיה בנוגע לגרעין האיראני;
- ⊠ המשך התיאום הביטחוני עם הרש"פ בגדה;
- ⊠ שקט ביטחוני בעוטף עזה;
- ⊠ שימור הפיצול בין עזה לגדה (כל עוד ההנחה שהשבת השליטה ברשות בהובלת פת"ח אינה ריאלית);
- ⊠ מניעת הישגים מחמאס ברש"פ או באש"ף;

המשך תנופת הנורמליזציה עם מדינות ערב;

יצירת תנאים שיאפשרו תיאום ושיתוף פעולה בהתמודדות עם נגיף הקורונה.

כיווני חשיבה ופעולה

25. מאחר שחלק שהאינטרסים הישראלים נמצאים במתח אחד עם השני, קיים צורך שממשלת ישראל תגבש עמדה ברורה בנוגע אליהם, כמו גם תנסה לתאם עמדות עם הממשל האמריקאי בנוגע לבחירות ברש"פ. בבסיס המלצתנו לסוגיות המפתח, עומדת ההנחה כי קיים סיכוי גדול שהפתי"ח ואבו מאזן ישמרו על מעמדם הדומיננטי בקרב הפלסטינים גם לאחר המועד הנקוב לבחירות למועצה המחוקקת (בין אם יתקיימו בין אם לאו) ולכן אל לישראל להיתפס כמי שהכשילה אותן. המלצות מכון ראות הן לפיכך:

 ממשלת ישראל תאפשר לאוכלוסיית מזרח ירושלים להצביע בקלפיות שיוצבו בעיירה אבו-דיס מעבר לגדר הפרדה, או להתעקש על הצבעה אלקטרונית 'מהבית'. אבו-דיס הוגדרה בהסכמי אוסלו כשטח B (שבו השליטה האזרחית היא של הרש"פ והביטחונית היא של ישראל), איננה שייכת מוניציפלית לירושלים ונמצאת מעבר לגדר הפרדה.

 לחילופין, הצבעה בירושלים תמורת נורמליזציה עם סעודיה. עד כה, סעודיה סרבה לכוון יחסים רשמיים עם ישראל ללא פתרון הסוגייה הפלסטינית, כפי שמתחייב מהיוזמה הערבית שנולדה ביוזמתה. אולם היא כבר אותתה על כך שהיא מוכנה לנרמל את יחסיה עם ישראל וככל הנראה חיכתה לעידן ביידן כדי לתת את 'הפרס' לנשיא הנכנס. אולם בשלב זה, במפנה במדיניות החוץ האמריקאית ניכר שהסעודים ישלמו את המחיר האיזורי הגבוה ביותר. בניסיון להישג איזורי, ייתכן וסעודיה תסכים לנרמל את יחסיה עם ישראל, תמורת הישג מדיני שתיתן לה ישראל בדמות מתן אפשרות הצבעה לפלסטינים במזרח ירושלים. במקרה כזה, גם ממשל ביידן יוכל להציג הישג במדיניות החוץ האיזורית שלו. ישראל צריכה לדרוש במצב כזה חזרה על המחוייבות האמריקאית בצורה פומבית, להכרה בירושלים כבירת ישראל.

 ישראל צריכה לעמוד על כך שהממשלה הנבחרת החדשה תהיה מחוייבת לשלוש הדרישות של הקווארטט – הכרה בישראל, הפסקת האלימות והכרה בהסכמים הקיימים בין ישראל לאש"ף.

סוף.

קבוצת ראות
Reut Group